

P+
SPECIAL
Jaargang 21
Week 49 | 2022

De droom van docente Femke Zwaal

Ode aan de mbo'er

Ode aan de mbo'er

Wie installeert onze warmtepompen en onze zonnepanelen? Wie repareert onze elektrische auto en berekent de energiekosten van ons huis? Dat is de mbo'er, stelt Femke Zwaal. Ze geeft zelf les aan een ROC met middelbaar beroeps-onderwijs (mbo) en schreef een ode aan haar leerlingen. Wat is haar droom?

Wie legt onze natuurvriendelijke parken en tuinen aan? Wie produceert, verpakt en verkoopt onze verantwoorde boodschappen? Wie verzamelt, scheidt en hergebruikt ons afval?

Onze samenleving draait op mbo'ers. Ruim de helft van onze beroepsbevolking bestaat uit praktisch opgeleide mannen en vrouwen die van aanpakken weten. Het 'studentenleven' is vaak niet aan hen besteed.

Verduurzamen is een kwestie van doen

Jonge mbo'ers wonen vaak nog lang thuis. Ze sparen liever voor een eigen huis, een auto en een (vlieg)vakantie. Onder hen vinden we weinig klimaatactivisten. Het thema duurzaamheid staat niet (hoog) op hun agenda. Toch zijn zij het die de sleutel tot verduurzaming in handen hebben. Want praatjes vullen geen gaatjes. Verduurzamen is vooral een kwestie van doen. Daar heb je bekwame vakmensen voor nodig. Dé mbo'er bestaat niet. Toch hebben veel mbo'ers één ding met elkaar gemeen. Ze worden onderschat en ondergewaardeerd. Daardoor staan zij met minder zelfvertrouwen in het leven. Ze koesteren een groter wantrouwen ten opzichte van de maatschappij. Dat staat niet alleen hun eigen ontwikkeling in de weg, maar belemmert ook de transitie naar een duurzamer samenleving. Immers, mbo'ers hebben verstand van materialen, technieken, apparaten en

systemen. Zij zijn creatief, doortastend en verantwoordelijk. Allemaal kwaliteiten die nodig zijn om de duurzame doelen te bereiken. Toch zitten er geen mbo'ers aan tafel met wetenschappers, politici en bestuurders. Mbo'ers maken geen afspraken over het terugdringen van CO2 en stikstof en het bevorderen van biodiversiteit, kansgelijkheid en gezondheid. Aan mbo'ers werd niets gevraagd toen de Sustainable Development Goals (SDG's) werden opgesteld. Geen wonder dat de plannen die beleidsmakers bedenken in praktijk vaak onhaalbaar en onbetaalbaar blijken te zijn. Ook is het niet zo gek dat vakmensen weinig zin hebben om die plannen uit te voeren.

Dat kan anders

Ik pleit er niet voor om alle mbo'ers uit te nodigen voor klimaattafels en commissievergaderingen. Ik stel ook niet voor deze vakmensen mee te laten schrijven aan lijvige rapporten en wetswijzigingen. Daar ligt hun talent en interesse niet. Mij lijkt het een goed idee dat de theoretisch opgeleide beleidsmakers eerst zelf met hun voornemens naar de vakopleidingen toegaan. Een plan kan pas echt goed zijn als mbo'ers heel praktisch de uitvoerbaarheid ervan hebben getest, uitprobeerde en er van alle kanten tegenaan hebben geschopt. Dat zal de toepassing van beleid zeker versnellen. De bijvangst is enorm: mbo'ers zullen ervaren dat zij met hun praktijkkennis en daadkracht het verschil kunnen maken in de transitie naar een duurzamer wereld. Ik zie een belangrijke rol voor me voor het middelbaar en hoger beroeps-onderwijs, waar de vakmensen van de toekomst worden opgeleid. Aan deze opleidingen wordt nu al intensief samengewerkt met het bedrijfsleven. Ik ben ervan overtuigd dat door mbo'ers, hbo'ers en academici samen te laten werken aan verduurzaming er beter uitvoerbare oplossingen zullen komen. Ook zal de waardering en beloning van praktische kennis en vaardigheden toenemen. Ik verwacht dat de onterechte kwalificatie zal

verdwijnen van praktisch = laag en theoretisch = hoog. Tussen droom en daad staan helemaal geen wetten in de weg. Het probleem is die onzinnige kloof tussen denkers en doeners. Mijn droom is dat theoretische en praktische vaardigheden een gelijkwaardige positie in het onderwijs en in de samenleving krijgen.

Onzinnige kloof tussen denkers en doeners

Ik zou willen dat er niet alleen wordt ingezet op het doorstromen van mbo naar hbo en de universiteit en leidinggevende functies. Ik vind het met de duurzame transitie waar wij voor staan eerder nodig dat vmbo-t, havo- en vwo-leerlingen ook praktische vaardigheden leren. Ik zou willen dat er ook in vervolgoopleidingen samenwerking is tussen mbo- en hbo-studenten. Wanneer praktische vaardigheden en theoretische kennis met elkaar verbonden zijn als gelijkwaardige componenten voor duurzame oplossingen, kan het onderscheid hoog en laag opgeleid verdwijnen. Het enige onderscheid dat dan nog blijft is een verschil tussen ervaren en onervaren vaklieden.

Alle studenten in hetzelfde gilde

Mbo'ers mogen komen kijken bij de introductiedagen van de studentenvereniging, maar ze zijn niet welkom als lid. Net als vroeger: toen we meesters en leerlingen kenden. Dan hebben we naast een meester in de rechten, ook een meester in de horeca, een meester in de verpleging, of een meester in de autotechniek. En is er geen aparte studentenvereniging voor studenten, maar zijn alle studenten welkom bij het gilde van hun vakgebied. Waar ook een meester mbo'er voorzitter van kan worden. ■

Websites

- + [Duurzaam MBO en tal van voorbeelden](#)
- + [Webmovie Koning Willem 1 College over duurzaamheid](#)

Wie is Femke Zwaal?

Femke Zwaal is docent aan het Koning Willem 1 College in Noord-Brabant, een opleidingsinstituut voor 13 duizend mensen. Daarvoor was zij 25 jaar actief als adviseur MVO en communicatie. Ze werkte onder andere voor MVO Nederland, CSR Europe, Rabobank en Oranje Fonds. Over haar onderwijservaring in het mbo: "Toen ik 8 jaar geleden begon met lesgeven op het Koning Willem 1 College (een ROC), ging er een wereld voor mij open. Ik was als strategisch adviseur altijd bezig geweest met het stimuleren van sociaal en duurzaam ondernemen door middel van analyses, beleidsvorming en communicatie. Nu mocht ik aanstaande boekhouders, secretaresses, juridisch medewerkers en verkopers enthousiast maken voor het vak duurzaamheid. Zij dachten daarbij in eerste instantie vooral aan 'duur' en 'saaï'. Maar ze ontdekten al gauw dat zij met eenvoudige aanpassingen hun voetafdruk thuis en op het werk kunnen verkleinen en daarmee kosten besparen en bijdragen aan een betere wereld. En deze 'ontdekking' deelden ze ook weer met hun vrienden en ouders, die meestal ook niets met duurzaamheid hadden. 'Ik gooi nooit meer afval op straat, juf. En verbied het mijn vrienden ook', vertrouwde een student mij toe. Ik was eerst geschokt, maar realiseerde mij toen dat dit ook duurzame impact is. Inmiddels doen al onze studenten het examen 'Duurzaamheid in het beroep', waarbij ze hun eigen duurzame gedrag en dat van hun werkomgeving onderzoeken. Ze doen voorstellen voor verbeteringen, compleet met een kosten-baten- en risicoanalyse. Het resultaat: heel veel praktische en eenvoudig uitvoerbare ideeën voor verduurzaming in de zakelijke dienstverlening. Het is geen rocketscience, maar bewustwording en kleine stapjes in de goede richting. Ook bij andere mbo-opleidingen wordt aandacht besteed aan duurzaamheid. In de bouw, bij de automonteurs, de horecaopleiding, de retail. Uit onderzoek dat onze studenten in mei van dit jaar deden naar de kansen voor verduurzaming bij de verschillende opleidingen van ons college bleek dat er veel gebeurt. Toch is er nog volop ruimte voor verbetering, ondanks de titel 'Duurzaamste mbo van Nederland' die we dit jaar voor de tweede keer kregen. Rob de Vrind, coördinator Duurzaamheid van ons ROC beaamt dit: "We doen al veel goed. We zijn al helemaal van het gas af. We doen prachtige projecten met onze studenten. Maar er kan nog veel meer". Zo zou hij graag samen met andere Brabantse onderwijsinstellingen een windmolen kopen. Op die elektriciteit kan de hele Onderwijsboulevard in Den Bosch draaien.

"Mijn droom is dat duurzaamheidsplannen eerst bij mbo'ers worden getoetst op praktische uitvoerbaarheid."